потребує постійного доопрацювання. Для ефективної реалізації соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського виховання необхідне проведення ряду профілактичної роботи серед населення та створення системи контролю та моніторингу за взяті державою зобов'язання щодо певного державного забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Список використаних джерел

1. Закон України про охорону дитинства [Електронний ресурс] // Законодавство україни. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14.
2. Роз'яснення Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції україни. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/n0051323-11.
3. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять // Право України. – 2000 – № 4. – С. 36.
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України № 2342-IV від 13.01.2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4. – С. 267.

Наталія Бровко

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Протягом тривалого часу в Україні гостро постає проблема взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, що є особливо актуальним в умовах фінансової нестабільності і сучасних децентралізаційних процесів. Для удосконалення бюджетної децентралізації та визначення чітких повноважень органів місцевого самоврядування необхідно організувати ефективну діяльність системи міжбюджетних відносин.

Механізм організації міжбюджетних відносин – це система, яка включає сукупність інструментів, методів та важелів, за допомогою застосування яких забезпечується цілеспрямоване фінансове упорядкування міжбюджетних відносин з метою усунення вертикальних та горизонтальних дисбалансів фінансового забезпечення розвитку та стимулювання органів місцевого самоврядування до ефективного використання економічного потенціалу територій [3, с. 303]. Основною метою даного механізму є забезпечення сталого розвитку країни, тобто надання населенню

необхідних соціально-економічних послуг на високому рівні та з однаковою якістю в усіх адміністративно-територіальних одиницях.

Однієї із форм прояву міжбюджетних відносин є міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Обсяги міжбюджетних трансфертів щорічно затверджуються на законодавчому рівні і надаються місцевим бюджетам, які мають взаємовідносини з державним бюджетом.

В даний час кількість бюджетів, які мають відносини із державним бюджетом, щорічно збільшується через політику децентралізації, яка передбачає утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Так, у 2017 році взаємовідносини з державним бюджетом мали 998 бюджетів (без непідконтрольних територій – 34), у тому числі 24 обласні бюджети, 148 бюджетів міст обласного значення, бюджет м. Києва, 459 районних бюджетів, 366 бюджетів об'єднаних територіальних громад, а в 2018 їх кількість збільшилася на 47 одиниць за рахунок новостворених ОТГ [4].

Незважаючи на збільшення кількості місцевих бюджетів, сума міжбюджетних трансфертів зменшується. У 2018 році їх сума становила 314 млрд грн (із загального фонду – 300 млрд грн, із спеціального – 14 млрд грн), в той час як у 2019 – 304 млрд грн (із загального фонду – 283 млрд грн; із спеціального фонду – 21 млрд грн). Як видно, 93–95 % усього обсягу міжбюджетних трансфертів фінансується за рахунок загального фонду бюджетних коштів. Причому в 2019 році заплановано подальше зменшення частки коштів, спрямованих на міжбюджетні трансферти із спеціального фонду державного бюджету.

В Україні у загальному переліку міжбюджетних трансфертів окремо виділено такі види: базова та реверсна дотації; медична та освітня субвенції. У 2018 та 2019 роках найбільші обсяги базової дотації (5,6 млрд грн) отримали районні бюджети, друге місце посідають бюджети об'єднаних територіальних громад (2,4 млрд грн у 2019 році), а найменші обсяги базової дотації отримують бюджети міст (районів у містах) – 0,9 млрд грн.

Вирівнювання відбувається за двома податками: податком на прибуток підприємств для обласних бюджетів та податком на доходи фізичних осіб для бюджетів об'єднаних територіальних громад, бюджетів міст, районів та обласних бюджетів. Формула вирівнювання передбачає що місцеві бюджети з рівнем надходжень нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію в розмірі 80 % різниці до цього порога. Для місцевих бюджетів із рівнем надходжень у межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється. Якщо індекс податкоспроможності становить понад 1,1, то вилучають до фонду вирівнювання половину коштів перевищення через реверсну дотацію [2, с. 17].

Базову дотацію у 2019 році отримали бюджети, у яких надходження на 1 жителя менші за:

– 1,8 тис. грн – з податку на доходи фізичних осіб для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад;
– 462 грн – з податку на доходи фізичних осіб для обласних бюджетів;
– 78 грн – з податку на прибуток підприємств для обласних бюджетів [1, с. 4].

Незважаючи на це, розвиток системи міжбюджетного вирівнювання сповільнюється сукупністю певних факторів, таких як:

– проблема визначення точного обсягу додаткового фінансування, якого потребує місцевий бюджет;
– неефективне нормативно-правове забезпечення даного регулювання;
– недостатність ресурсної бази для ефективного розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

Отже, формування фінансово спроможних місцевих бюджетів потребує системних виважених змін у нормативно-правовій базі, адже недостатність власних стабільних джерел доходів значно зменшує та обмежує вплив місцевих бюджетів на розвиток територіальних громад.

Місцеві бюджети в Україні нині формуються переважно не за рахунок власних та закріплених джерел надходжень, а за рахунок міжбюджетних трансфертів із бюджетів вищого рівня. Збільшення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів, збільшення повноважень місцевих органів влади в управлянні фінансовими ресурсами та підвищення їхньої самостійності є надзвичайно важливими завданнями. Їх вирішення сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування й якісному виконанню покладених на них завдань і функцій.

Список використаних джерел

1. Аналіз міжбюджетних трансфертів у 2018–2019 рр. *Financial and ecjnjmic analysis office the VRU*: веб-сайт. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/2018-10-04-transfers_md-1.pdf
2. Вінницька О. А. Міжбюджетні трансферти – основа міжбюджетного регулювання. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти:* матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Інформаційно-аналітичне агентство, 2018. С. 16–18.
3. Ливдар М. В., Пелехата О. В., Івахів М. А. Модернізація міжбюджетних відносин в умовах фінансової децентралізації. *Молодий вчений.* 2018. № 5(57). С. 302–310.
4. Формування місцевих бюджетів на 2018 рік: міжбюджетні трансферти. Частина ІІ. Децентралізація дає можливості: веб-сайт. URL: https://decentralization.gov.ua/news/6571